

บทความปริทัศน์
นโยบายและสถานการณ์ด้านป่าไม้ของไทย

Thai Forest Policy and Situation

ดุสิต เวชกิจ
Dusit Wechakit

สมาคมศิษย์เก่าวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
Forestry Alumni Society, Kasetsart University, Chatuchak District, Bangkok 10900

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่สุดด้านหนึ่งต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ มาโดยตลอด ทั้งนี้ได้มีการสถาปนากรมป่าไม้ขึ้นมาตั้งแต่วันที่ 18 กันยายน 2439 เพื่อรับผิดชอบ การบริหารจัดการป่าไม้ให้บังเกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งได้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางการ ดำเนินงานมาเป็นระยะๆ ตามบริบทที่เกี่ยวข้องที่ได้เปลี่ยนแปลงไป โดยในปัจจุบันได้มีการ กำหนดในยุทธศาสตร์ชาติและถ่ายทอดเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 บางประการที่ส่งผลการการนำมาจัดทำนโยบายป่าไม้แห่งชาติซึ่งได้ประกาศใช้มาตั้งแต่วันที่ 6 พฤศจิกายน 2562 ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องต้อง นำไปใช้ประกอบการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อันส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ของประเทศได้เอื้ออำนวย ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม กับทั้งส่งเสริมให้มีพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ เนื่องจากที่ผ่านมาพื้นที่ป่าไม้ของประเทศมีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอดจาก สาเหตุต่างๆ โดยมีสาระสำคัญตามลำดับดังนี้

ยุทธศาสตร์ชาติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีบทบัญญัติในหมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 65 ว่า “รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนา ประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้อง

และบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ...” ซึ่งจากบทบัญญัติ ในมาตรา 65 นี้ ส่งผลให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ขึ้น โดยกำหนด วิสัยทัศน์ประเทศ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วย การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สำหรับยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการ เติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการทรัพยากร ป่าไม้และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยนั้น มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมาภิบาล และ ความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ที่ มุ่งหวังให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยยุทธศาสตร์นี้ ประกอบด้วย 6 ประเด็น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ได้แก่

1. สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว โดยมีแนวทางสำคัญ คือ

1.1 เพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจฐานชีวภาพให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการสร้าง ความสามารถในการแข่งขัน

1.2 อนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพในและนอกถิ่นกำเนิด

1.3 อนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติทั่วประเทศ

1.4 รักษาและเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

1.5 ส่งเสริมการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน

2. สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล โดยมีแนวทางสำคัญคือ

2.1 เพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจฐานชีวภาพทางทะเล

2.2 ปรับปรุง ฟื้นฟู และสร้างใหม่ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทั้งระบบ

2.3 ฟื้นฟูชายหาดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ชายฝั่งทะเลได้รับการป้องกันและแก้ไขทั้ง ระบบ และมีนโยบายการจัดการชายฝั่งแบบบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม

2.4 พัฒนาและเพิ่มสัดส่วนกิจกรรมทางทะเลที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3. สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ โดยมีแนวทางสำคัญ คือ

- 3.1 ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก
- 3.2 มีการปรับตัวเพื่อลดความสูญเสียและเสียหายจากภัยธรรมชาติและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 3.3 มุ่งเข้าสู่การลงทุนที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐและภาคเอกชน
- 3.4 พัฒนาและสร้างระบบรับมือปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ
4. พัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ มุ่งเน้นความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวทางสำคัญ คือ
  - 4.1 จัดทำแผนผังภูมินิเวศเพื่อการพัฒนาเมือง ชนบท พื้นที่เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม รวมถึงพื้นที่อนุรักษ์ตามศักยภาพและความเหมาะสมทางภูมินิเวศอย่างเป็นเอกภาพ
  - 4.2 พัฒนาพื้นที่เมือง ชนบทเกษตรกรรม และ อุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ที่มีการบริหารจัดการตามแผนผังภูมินิเวศอย่างยั่งยืน
  - 4.3 จัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสารเคมีในภาคเกษตรทั้งระบบ ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและค่ามาตรฐานสากล
  - 4.4 สงวนรักษา อนุรักษ์ พื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ มรดกทางสถาปัตยกรรมและศิลปวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และวิถีชีวิตพื้นถิ่นบนฐานธรรมชาติ และฐานวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
  - 4.5 พัฒนาเครือข่ายองค์กรพัฒนาเมืองและชุมชน รวมทั้งกลุ่มอาสาสมัคร ด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในท้องถิ่น
  - 4.6 เสริมสร้างระบบสาธารณสุขและอนามัยสิ่งแวดล้อมและยกระดับความสามารถในการป้องกันโรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำ
5. พัฒนาความมั่นคงน้ำ พลังงาน และเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวทางสำคัญ คือ
  - 5.1 พัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำของประเทศ
  - 5.2 เพิ่มผลผลิตภาพของน้ำทั้งระบบในการใช้น้ำอย่างประหยัด รู้คุณค่า และสร้างมูลค่าเพิ่มจากการใช้น้ำให้ทัดเทียมกับระดับสากล

5.3 พัฒนาความมั่นคงพลังงานของประเทศและส่งเสริมการใช้พลังงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

5.4 เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานโดยลดความเข้มข้นของการใช้พลังงาน

5.5 พัฒนาความมั่นคงด้านการเกษตรและอาหารของประเทศและชุมชน ในมิติปริมาณ คุณภาพ ราคาและการเข้าถึงอาหาร

6. ยกระดับกระบวนการทัศน์เพื่อกำหนดอนาคตประเทศ โดยมีแนวทางสำคัญ คือ

6.1 ส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไทย

6.2 พัฒนาเครื่องมือ กลไกและระบบยุติธรรม และระบบประชาธิปไตยสิ่งแวดล้อม

6.3 จัดโครงสร้างเชิงสถาบันเพื่อจัดการประเด็นร่วม ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ

6.4 พัฒนาและดำเนินโครงการที่ยกระดับกระบวนการทัศน์ เพื่อกำหนดอนาคตประเทศ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม บนหลักของการมีส่วนร่วม และธรรมาภิบาล

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 เริ่มมีผลบังคับใช้ ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2565 ครอบคลุมปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 - 2570 ซึ่งเป็นระยะ 5 ปีที่สองของยุทธศาสตร์ชาติ ทั้งนี้การจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 อยู่บนเจตนารมณ์ในการให้แผนมีจุดเน้นและเป้าหมายของการพัฒนาที่สามารถบ่งบอกทิศทางการพัฒนาอย่างชัดเจนที่ประเทศควรมุ่งไปในระยะ 5 ปีถัดไป เพื่อถ่ายทอดเป้าหมายหลักไปสู่ภาพของการขับเคลื่อนที่ชัดเจนในลักษณะของวาระการพัฒนา ที่เอื้อให้เกิดการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงานและหลายภาคส่วนในการผลักดันการพัฒนาให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จึงได้กำหนดจุดหมายการพัฒนาจำนวน 13 หมุดหมาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) โดยหมุดหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมได้แก่หมุดหมายที่ 10 และ 11 ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. หมุดหมายที่ 10 ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ โดยกำหนดไว้จำนวน 3 เป้าหมาย ได้แก่

1.1 การเพิ่มมูลค่าจากเศรษฐกิจหมุนเวียน และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มี 3 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศจากเศรษฐกิจหมุนเวียนเพิ่มขึ้น สามารถสนับสนุน การขยายตัวทางเศรษฐกิจได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 1 ในปี พ.ศ. 2570

2) การบริโภควัสดุในประเทศมีปริมาณลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ในปี พ.ศ. 2570

3) ดัชนีการหมุนเวียนวัสดุสำหรับผลิตภัณฑ์เป้าหมาย (พลาสติก, วัสดุก่อสร้าง, เกษตร-อาหาร) เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ภายในปี พ.ศ. 2570

1.2 การอนุรักษ์ พื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มี 2 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) คะแนนดัชนีสมรรถนะด้านสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ดิตอันดับ 1 ใน 3 ของประเทศในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีคะแนนไม่น้อยกว่า 55 คะแนน ภายในปี พ.ศ. 2570

2) พื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้น โดยเป็นป่าไม้ธรรมชาติ ร้อยละ 33 และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ เพื่อการใช้ประโยชน์ร้อยละ 12 ของพื้นที่ประเทศ ภายในปี พ.ศ. 2570

1.3 การสร้างสังคมคาร์บอนต่ำและยั่งยืน มี 3 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) สัดส่วนของการใช้พลังงานทดแทนต่อปริมาณการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายเพิ่มขึ้น มีสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 24 ภายในปี พ.ศ. 2570

2) การนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่เพิ่มขึ้น โดยมีอัตราการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ของประเทศ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของปริมาณขยะที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ ภายในปี พ.ศ. 2570

3) ปริมาณขยะต่อหัวในปี พ.ศ.2570 ลดลงจากปี พ.ศ.2560 ร้อยละ 10

2. หมายเหตุที่ 11 ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ กำหนดไว้จำนวน 3 เป้าหมาย ได้แก่

2.1 ความเสียหายและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศลดลง มี 3 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) จำนวนประชาชนที่เสียชีวิต สูญหาย และได้รับผลกระทบโดยตรงจากภัย ธรรมชาติลดลง เมื่อเทียบกับ ค่าเฉลี่ยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ในแต่ละภัย

2) ความสูญเสียทางเศรษฐกิจจากภัยธรรมชาติโดยตรงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (รวมถึงความเสียหายที่เกิดกับโครงสร้างพื้นฐานและการหยุดชะงักของการบริการขั้นพื้นฐานที่สำคัญ) ลดลงเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

3) จำนวนพื้นที่และมูลค่าความเสียหายจากภัยธรรมชาติลดลงเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

2.2 ความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศลดลง มี 3 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) มีแผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่สำคัญด้านต่างๆ หรือระดับจังหวัดอย่างครอบคลุม เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลของ มิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ

2) การมีแผนจัดการป้องกันความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่สำคัญ

3) การเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ (ครอบคลุมภัยสำคัญ สามารถเชื่อมโยงระดับพื้นที่ระดับประเทศ และระดับโลก มีความแม่นยำ ทันต่อเวลา และสามารถเข้าถึงกลุ่มเปราะบางได้)

2.3 สังคมไทยมีภูมิคุ้มกันจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มี 5 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) ชุมชน ท้องถิ่น อาสาสมัคร และเครือข่าย ที่สามารถจัดการความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเบื้องต้นได้ด้วยตนเอง เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 80 ภายใน ปี พ.ศ.2570 และมีการจัดฝึกอบรมด้านการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศ

2) ระดับความสำเร็จในการสร้างความตระหนักรู้ในระดับชุมชนและการมีส่วนร่วมในการส่งข้อมูล จากพื้นที่เกิดภัยเข้าสู่ระบบเตือนภัยส่วนกลาง

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีองค์ความรู้ และมีแผนในการจัดการด้านภัยธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

4) ประชาชนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากระบบประกันภัยพืชผลทางการเกษตร และภัยธรรมชาติ

5) มีกองทุนเพื่อสนับสนุนการป้องกันและลดผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ รวมถึงการศึกษาวิจัยและเป็นแหล่งเงินรับประกันภัยต่อ

นโยบายป่าไม้แห่งชาติ

รัฐบาลได้กำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาทรัพยากรป่าไม้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวมาโดยตลอด โดยในส่วนของมาตรการระยะยาวด้านหนึ่งได้กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายว่าด้วยการป่าไม้ของชาติและกำหนดแนวทางการจัดการป่าไม้ในระยะยาว ทำให้ประเทศไทยมี “คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ” ที่ได้รับการแต่งตั้งตามมติคณะรัฐมนตรี เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2528 ต่อมารัฐบาลได้ออกประกาศระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2560 เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้มี “คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ” ซึ่งได้มีคำสั่งแต่งตั้ง “คณะอนุกรรมการจัดทำร่างนโยบายป่าไม้แห่งชาติและร่างแผนแม่บทพัฒนาการป่าไม้แห่งชาติ” เพื่อจัดทำร่างนโยบาย ป่าไม้แห่งชาติและร่างแผนแม่บทพัฒนาการป่าไม้แห่งชาติ ทั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์สถานการณ์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์และบริบทของการป่าไม้ไทยที่เป็นทั้งปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศในด้านต่างๆ แล้วนำมากำหนดเป็นนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ซึ่งคณะรัฐมนตรี ได้เห็นชอบให้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ประกอบไปด้วย บทบัญญัติ 24 ข้อ ใน 3 ด้านหลัก (คณะอนุกรรมการจัดทำร่างนโยบายป่าไม้แห่งชาติและร่างแผนแม่บทพัฒนาการป่าไม้แห่งชาติ, 2563) ดังนี้

1. ด้านการจัดการป่าไม้ มีบทบัญญัติ 13 ข้อ คือ

1.1 เชื่อมโยงการทำงานของภาครัฐในการบริหารจัดการป่าไม้ทุกระดับให้มีเอกภาพและประสานกัน ตามห่วงโซ่การพัฒนาาระหว่างการบริหารราชการทุกระดับ รวมทั้งมีการประสานความร่วมมือ และพัฒนากลไกหรือเครื่องมือในการสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการในลักษณะหุ้นส่วนการพัฒนาป่าไม้ของชาติในภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการอย่างมีเป้าหมายและต่อเนื่อง

1.2 กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ ประกอบด้วย

1) ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ

2) ป่าเศรษฐกิจและป่าชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศ โดยกำหนดให้เพิ่มและพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ทั้งป่าอนุรักษ์ ป่าเศรษฐกิจและป่าชุมชน ให้ได้ตามเป้าหมายภายใต้กรอบเวลา ที่กำหนดในแผนแม่บทพัฒนาการป่าไม้แห่งชาติ

1.3 จำแนกพื้นที่ป่าไม้เพื่อการบริหารจัดการในภาพรวมของประเทศและระดับพื้นที่พร้อมทั้ง กำหนดแนวทางการบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ในแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม

1.4 ปรับปรุงแนวเขตที่ดินป่าไม้ทุกประเภทของรัฐให้ชัดเจนและมีเอกภาพด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.5 พัฒนาระบบสารสนเทศทรัพยากรป่าไม้ทั้งในภาพรวมของประเทศและระดับพื้นที่ให้มี มาตรฐาน เอกภาพ ทันต่อสถานการณ์ ครอบคลุมพื้นที่ป่าไม้ทุกประเภท และเชื่อมโยงกับข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรอื่นของประเทศและกำหนดหน่วยงานหรือคณะบุคคลผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนและเหมาะสม

1.6 ส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทและหน้าที่ของทุกภาคส่วนให้มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วม รวมทั้งรับผิดชอบในการอนุรักษ์ การจัดการ และการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

1.7 หักยัดและป้องกันการทำลายทรัพยากรป่าไม้ในที่ดินป่าไม้ของรัฐทุกรูปแบบให้มีประสิทธิภาพ โดยกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานที่ชัดเจน

1.8 บริหารจัดการป่าอนุรักษ์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งป้องกันภัยธรรมชาติต่างๆ และรักษาสภาพธรรมชาติที่สวยงามหรือมีจุดเด่น เฉพาะตัว โดยให้คงไว้ซึ่งสภาพธรรมชาติ รักษาคุณภาพของระบบนิเวศให้มากที่สุด ซึ่งการใช้ประโยชน์ต้อง กระทำเท่าที่จำเป็นตามศักยภาพหรือขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ตลอดทั้งเพื่อประโยชน์ ในการศึกษาการวิจัย และนันทนาการ

1.9 จัดระเบียบและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการครอบครองหรือใช้ประโยชน์ที่ดิน ป่าไม้ของรัฐอย่างเหมาะสมเป็นธรรม ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และคำนึงถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าไม้และสิ่งแวดล้อมจากการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ โดยให้แล้วเสร็จภายใต้กรอบเวลาที่กำหนด

1.10 พัฒนากลไกทางเศรษฐศาสตร์และการตลาดเพื่อสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ อย่างเหมาะสม

1.11 พื้นฟูป่าไม้ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้มีความสมบูรณ์โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการพื้นฟู อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง มีการติดตาม ประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินงานต่อ

สาธารณชนพื้นฐาน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและกำหนดความรับผิดชอบของหน่วยงาน ภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

1.12 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการป่าชุมชนให้มีประสิทธิภาพ สามารถอำนวยประโยชน์ ต่อชุมชน สร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ป่าไม้ของประชาชน เป็นส่วนส่งเสริมให้ชุมชนและท้องถิ่นเข้มแข็ง และเป็นการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

1.13 พัฒนาการจัดการสัตว์ป่าทั้งระบบ รวมทั้งแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่า อย่างเป็นรูปธรรม และสัตว์ป่าได้รับการคุ้มครอง รักษา และใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาระบบนิเวศ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของประเทศ

2. ด้านการใช้ประโยชน์ผลิตผลและการบริการจากป่าไม้และอุตสาหกรรมป่าไม้ มีบทบัญญัติ 4 ข้อ คือ

2.1 ส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจทั้งในที่ดินของรัฐที่ได้รับการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ และ ในที่ดินกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองที่มีเจ้าของรัฐให้เพียงพอกับความต้องการใช้ไม้ และตอบสนองต่อ อุตสาหกรรมไม้

2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมที่ใช้ผลิตผลจากป่าไม้ครบวงจรในทุกระดับ และพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานทรัพยากรป่าไม้อย่างเหมาะสมและเป็นรูปธรรม

2.3 พัฒนาและส่งเสริมการรับรองป่าไม้ตามมาตรฐานการรับรองป่าไม้ในประเทศให้เป็นที่ ยอมรับและได้รับการรับรองทั้งในระดับประเทศและระดับสากล

2.4 ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์การบริการจากป่าไม้อย่างสมดุล ยั่งยืน และเกื้อกูล ระบบนิเวศ

3. ด้านการพัฒนาระบบบริหารและองค์กรเกี่ยวกับการป่าไม้ มีบทบัญญัติ 7 ข้อ คือ

3.1 ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรเกี่ยวกับการป่าไม้ให้สามารถบริหารจัดการป่าอนุรักษ์ป่าเศรษฐกิจ และป่าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขนาดที่เหมาะสม ลดความซ้ำซ้อน และปรับปรุงวิสัยทัศน์ ภารกิจ หรือพันธกิจของหน่วยงานภาครัฐให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายป่าไม้แห่งชาติ และแผนแม่บทพัฒนาการป่าไม้แห่งชาติ อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 พัฒนาและส่งเสริมให้มีธรรมาภิบาลในการบริหารงานป่าไม้ทั้งระบบอย่างเป็นรูปธรรม โดยภาครัฐมีการบริหารอัตรากำลังที่มีความคล่องตัว ยึดระบบคุณธรรม บุคลากรภาครัฐ

ยึดค่านิยมในการทำงาน เพื่อประชาชนและประเทศ มีคุณธรรมและมีการพัฒนาตามเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ

3.3 พัฒนาศักยภาพหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทในการอำนวยความสะดวกในการพิจารณา อนุญาตให้กับประชาชนและการบริการอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว โปร่งใส โดยนำเทคโนโลยี ดิจิทัลมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม

3.4 พัฒนาศักยภาพภาครัฐที่ปฏิบัติงานด้านทรัพยากรป่าไม้ทุกระดับให้มีความเป็นมืออาชีพ ในงานป่าไม้ มีความเหมาะสมกับตำแหน่งงาน รวมทั้งจัดสวัสดิการของบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ค้ำครอง รักษา ทรัพยากรป่าไม้ในภาคสนามให้มีความเหมาะสมกับลักษณะงานที่ปฏิบัติ และไม่น้อยกว่า บุคลากรสายงานอื่นที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกัน

3.5 กำหนดให้มียุทธศาสตร์หรือแผนการวิจัยภาคป่าไม้ในนโยบาย ยุทธศาสตร์ หรือแผนการ วิจัยระดับชาติ และ/หรือพิจารณาจัดตั้งสถาบันวิจัยป่าไม้ในระดับชาติ รวมทั้งสนับสนุนและพัฒนางานวิชาการ วิจัย และนวัตกรรมให้ตอบสนองต่อการปฏิรูปทรัพยากรป่าไม้ทั้งระบบ

3.6 ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของสังคมและสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการป่าไม้ทั้งระบบ รวมทั้งพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพเท่าเทียม และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย

3.7 ให้มีคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติที่จัดตั้งเป็นการถาวรโดยกฎหมาย มีหน้าที่และอำนาจในการกำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประเทศทั้งระบบ รวมทั้งกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประสาน และให้คำแนะนำแก่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และให้พิจารณาจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนและสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ

สถานการณ์พื้นที่ป่าไม้

ดุษิต เวชกิจและคณะ (2566) ได้รวบรวมข้อมูลสถานการณ์ป่าไม้ของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2504 ซึ่งเป็นปีแรกที่มีการจัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 นั้น ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้อยู่ประมาณ 171 ล้านไร่ หรือร้อยละ 53.33 ของพื้นที่ประเทศ จากสถานการณ์พื้นที่ป่าไม้ไทยแสดงให้เห็นว่า พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2531 พื้นที่ป่าไม้มีอัตราการลดลงอย่างต่อเนื่อง จนปลายปี พ.ศ. 2531 เกิดเหตุการณ์น้ำป่าไหลหลากดินโคลนถล่มมาพร้อมกับท่อนซุงจำนวนมากที่ตำบลกระทุง อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช กวาดบ้านเรือนและประชาชนไปอย่างไม่ทันตั้งตัว ซึ่งความสูญเสียที่ใคร่ไม่อาจคาดคิดนี้ทำให้ภาครัฐตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้ และจำนวนป่าไม้ที่ลดลง จนเป็นที่มาของการปิดสัมปทานป่าบกใน พ.ศ. 2532 อย่างไรก็ตามพบว่าพื้นที่ป่าไม้ก็ยังคงลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในช่วง พ.ศ. 2543 ตัวเลขพื้นที่ป่าไม้กลับมีอัตราที่สูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด แต่ตัวเลขที่เปลี่ยนแปลงไปไม่ได้เกิดจากการที่มีพื้นที่ป่าไม้เพิ่มมากขึ้น แต่เกิดจากการที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ภาพถ่ายดาวเทียมในการแปลพื้นที่ป่า จากเดิมใช้แผนที่ในอัตรา 1:250,000 มาเป็น 1:50,000 ทำให้เห็นพื้นที่ป่าได้ละเอียดมากยิ่งขึ้น จึงทำให้พื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้น กรมป่าไม้ (2564) รายงานว่า ในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ 102.21 ล้านไร่ หรือร้อยละ 31.59 ของพื้นที่ประเทศ ทั้งนี้ ข้อมูลสถิติพื้นที่ป่าของประเทศไทย ในระหว่างปี พ.ศ. 2516 – 2564 (ตารางที่ 1)

ทั้งนี้ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2565) กล่าวว่า อัตราการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ในช่วงปี พ.ศ. 2549 – 2563 ค่อนข้างคงที่ และมีพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกลดลง เนื่องจากภาครัฐมีการส่งเสริมการจัดตั้งป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ มีการนำระบบลาดตระเวนเชิงคุณภาพ (SMART Patrol System) เข้ามาใช้เพื่อหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างเป็นระบบ มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้เพื่อเพิ่มความสมบูรณ์และพื้นที่สีเขียวให้พื้นที่อนุรักษ์

ตารางที่ 1 พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2516 - 2564

ปี พ.ศ.	พื้นที่ป่าไม้		
	ไร่	ตารางกิโลเมตร	ร้อยละของพื้นที่ประเทศ
2516	138,566,875.00	221,707.00	43.21
2519	124,010,625.00	198,417.00	38.67
2521	109,515,000.00	175,224.00	34.15
2525	97,875,000.00	156,600.00	30.52
2528	94,291,250.00	150,866.00	29.40
2531	89,876,875.00	143,803.00	28.03
2532	89,635,625.00	143,417.00	27.95
2534	85,436,250.00	136,698.00	26.64
2536	83,471,250.00	133,554.00	26.03
2538	82,178,125.00	131,485.00	25.62
2541	81,076,250.00	129,722.00	25.28
2543	106,319,239.47	170,110.78	33.15
2547	104,744,360.00	167,590.98	32.66
2548	100,625,812.50	161,001.30	31.38
2549	99,157,868.75	158,652.59	30.92
2551	107,241,031.25	171,585.65	33.44
2556	102,119,537.50	163,391.26	31.57
2557	102,285,400.00	163,656.64	31.62
2558	102,240,981.88	163,585.57	31.60
2559	102,174,805.09	163,479.69	31.58
2560	102,156,350.53	163,450.16	31.58
2561	102,488,302.19	163,981.28	31.68
2562	102,484,072.71	163,974.52	31.68
2563	102,353,484.76	163,765.58	31.64

ที่มา: ดัดแปลงจาก กรมป่าไม้ (2564)

สาเหตุที่ทำให้ป่าไม้ของไทยลดลง

พื้นที่ป่าไม้ในภาพรวมของประเทศตามสถิติที่กรมป่าไม้ (2564) ได้รายงานมาข้างต้นสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่ามีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอด แม้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งกรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้มีความพยายามทุ่มเทการดำเนินงาน ทั้งในด้านการป้องกันรักษาและการปลูกฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้มาโดยตลอดก็ตาม ทั้งนี้ ตั้งแต่มีการสำรวจพื้นที่ป่าไม้อย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 มาเป็นระยะๆ จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2562 ดังได้กล่าวมาแล้วพบว่าพื้นที่ป่าไม้ทั้งประเทศในภาพรวมลดลงเฉลี่ยประมาณ 1.2 ล้านไร่ ซึ่งนับว่าเป็นอัตราที่สูงมาก ดุสิต เวชกิจ (2560) ได้สรุปว่ามีมาจาก 15 ปัจจัย โดยจำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ นโยบายภาครัฐ การบริหารจัดการของหน่วยงาน นายทุน และราษฎร การควบคุมตามกฎหมายป่าไม้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. **นโยบายภาครัฐ** นับตั้งแต่เริ่มมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 รัฐบาลได้มีนโยบายบางด้านที่เร่งรัดพัฒนาพื้นที่และประเทศในภาพรวม ซึ่งส่งผลต่อการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ ได้แก่

1.1 นโยบายของรัฐบาลบางประการที่ผ่านมาส่งเสริมให้มีการบุกรุกทำลายป่ามากขึ้น เช่น การนำพื้นที่ป่าไม้มาปฏิรูปเป็นพื้นที่เกษตร การส่งเสริมการปลูกยางพารา และการทำการเกษตรแปลงใหญ่ เป็นต้น วัฏจักรของการทำลายป่าเริ่มต้นตั้งแต่การเข้าไปตัดไม้แผ้วถางป่า การทำกิน การขายที่ดินป่า การเปลี่ยนมือ การครอบครองป่า จนไปถึงการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินในเขตป่า โดยเฉพาะพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การก่อสร้าง โรงแรม รีสอร์ท หรือบ้านพักตากอากาศยังคงมีอยู่มาก

1.2 การถือครองที่ดินป่าไม้ของประชาชนที่ได้รับการยกเว้นหรือชะลอการจับกุมโดยนโยบายของรัฐบาล ยังไม่ได้รับการจัดระเบียบ และหลายพื้นที่ยังคงถือครองโดยผิดกฎหมาย กับทั้งมีความยุ่งยากและซับซ้อนในการแก้ไขปัญหา ทั้งยังส่งผลให้ประชาชนมีการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

1.3 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เนื่องจากความจำเป็นซึ่งต้องมีการพัฒนาชนบทและประเทศในช่วงระยะเวลาต่างๆ จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ไปจัดทำโครงสร้างพื้นฐานบางด้าน เช่น การสร้างเขื่อน การทำอ่างเก็บน้ำ การสร้างทางรถไฟ การสร้างถนน การทำเหมืองแร่

2. การบริหารจัดการของหน่วยงาน การบริหารจัดการพื้นที่ป่าไม้ของประเทศในระยะแรก อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบ ของกรมป่าไม้เป็นหน่วยงานหลัก แต่ภายหลังจากได้มีการปฏิรูประบบราชการในปี พ.ศ. 2545 ได้ประกาศจัดตั้งกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเพิ่มเติมขึ้นมาแบ่งความรับผิดชอบ ในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าไม้ออกไป ทั้งนี้พบว่า มีข้อบกพร่องที่เป็นสาเหตุให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงที่สำคัญ ได้แก่

2.1 การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่รับผิดชอบหลายพื้นที่เจ้าหน้าที่มีการทุจริต หรือปล่อยปละละเลยจนกลุ่มผู้บุกรุกมีจำนวนมากในพื้นที่กว้างขวางมากขึ้นยากต่อการแก้ไขตามหลักกฎหมายได้

2.2 การยุบเลิกหน่วยงานป่าไม้จังหวัดและป่าไม้อำเภอ ส่งผลให้หน่วยงานภูมิภาคในการบริหารจัดการและประสานหรือบริการหน่วยงานและประชาชนในพื้นที่มีไม่เพียงพอ ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการป้องกันรักษาและส่งเสริมความร่วมมือจากทุกภาคในด้านป่าไม้

2.3 งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรไม่เพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบและภารกิจที่ได้รับมอบหมายของกรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

2.4 การขาดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานการป่าไม้ เช่น อาวุธปืน รถยนต์ วิทยุสื่อสาร ทำให้การปฏิบัติงานในทุกด้านไม่บรรลุเป้าหมายตามแผนงานที่ทางราชการกำหนดไว้

3. **นายทุนและราษฎร** พื้นที่ป่าไม้ของประเทศหลายแห่งพบว่า มีปัญหาสำคัญคือ การบุกรุกจากนายทุนและราษฎรเพื่อเปลี่ยนแปลงไปดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ในหลายรูปแบบ ทำให้พื้นที่ป่าไม้ในทุกภูมิภาคของประเทศมีแนวโน้มลดลง สืบเนื่องจากกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง ได้แก่

3.1 การลักลอบตัดไม้ มีการลักลอบตัดไม้อย่างผิดกฎหมายจากป่าธรรมชาติและสวนป่าที่ปลูกไว้ เพื่อใช้ในครัวเรือนและการจำหน่าย รวมทั้งการแปรรูปจากทั้งนายทุนและราษฎรมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม้ที่มีราคาแพงทั้งไม้สัก ไม้พะยูน และชิงชัน

3.2 การขยายการครอบครองพื้นที่ของกลุ่มทุนเพื่อทำการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่ทำเป็นแปลงใหญ่โดยมุ่งผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อ

สิ่งแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังพบว่ามี การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าเพื่อประกอบอาชีพอื่น ได้แก่ การทำรีสอร์ทมากขึ้น เป็นต้น

3.3 การขยายพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่เป็นการทำการเกษตรเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง ยางพารา เมื่อเกษตรกรต้องการผลผลิตเพิ่มก็ขยายพื้นที่เพิ่ม แทนที่จะพัฒนา รูปแบบและวิธีการทำการเกษตรเพื่อเพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิต รวมทั้งการทำไร่เลื่อนลอยของชาวเขา ซึ่งการทำการเกษตรยังก่อให้เกิดไฟป่าทำลายพื้นที่ป่าไม้อีกด้วย

3.4 ปัญหาการบุกรุกแผ้วถางป่ารายใหม่ยังคงมีอยู่ทั้งในเขตพื้นที่รกร้างว่างเปล่าที่เป็นที่ดินของรัฐ เช่น ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่สาธารณะ และในเขตป่าอนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

4. การบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ แม้ว่าได้มีการประกาศใช้กฎหมายทางด้านป่าไม้มาตั้งแต่อดีต และมีการปรับปรุงรวมทั้งประกาศใช้เพิ่มหลายฉบับ เพื่อให้ครอบคลุมการบริหารจัดการป่าไม้ในรูปแบบต่างๆ แต่ก็พบว่า การบังคับใช้ที่ครอบคลุมการควบคุมตามกฎหมายป่าไม้ยังขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอยู่บ้าง อันส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ลดลง โดยมีประเด็นที่สำคัญได้แก่

4.1 การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า โดยเฉพาะการลักลอบตัดไม้พะยุงและไม้สักอยู่ในชั้นวิกฤติและมีการกระทำกันเป็นขบวนการใหญ่มีชาวต่างชาติ ผู้มีอิทธิพลและเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการลักลอบตัดไม้พะยุง เพื่อส่งไปขายยังต่างประเทศ เนื่องจากไม้พะยุงมีราคาสูงมากทำให้คนกล้าที่จะกระทำความผิดเพื่อแลกกับผลประโยชน์ และเมื่อไม้พะยุงมีจำนวนเหลือน้อยก็จะมี การลักลอบตัดไม้ชิงชั้น ไม้ประดู่ มาทดแทนมากขึ้น

4.2 การลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า ยังคงมีขบวนการที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีอิทธิพลและเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งในส่วนที่เป็นสัตว์ป่าในประเทศและสัตว์ป่าต่างประเทศทั้งนี้ประเทศไทยได้ถูกจัดให้เป็นประเทศทางผ่านของขบวนการล่าและค้าสัตว์ป่านานาชาติ ทั้งนี้ได้มีการใช้ไฟเผาทำลายป่า หรือการทำลายพื้นที่ป่าเพื่อมุ่งในการล่าสัตว์ป่าได้สะดวกขึ้น ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลง บางแห่ง

4.3 การปฏิบัติงานในพื้นที่ป่าที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน มีราษฎรของประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาลักลอบตัดไม้และขนลำเลียงกลับไปประเทศของตน เช่น ในส่วนของป่าสาละวินที่มีแนวเขตติดต่อกับประเทศเมียนมาร์หรือป่ารอยต่อตามแนวเขตประเทศกัมพูชา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการลักลอบตัดไม้พะยุง ประดู่ ชิงชัน บางครั้งมีกอง

กำลังติดอาวุธคุ้มกันการลักลอบตัดไม้ ซึ่งการป้องกันดังกล่าวเกินขีดความสามารถในการป้องกันของเจ้าหน้าที่ป่าไม้

4.4 ผู้กระทำผิดได้รับโทษทางแพ่งที่ไม่ร้ายแรงเมื่อเทียบกับความผิดข้อหาอื่นๆ การทำลายป่าไม้ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งในด้านต้นไม้และพื้นที่ที่มีมูลค่าสูงแล้ว ยังก่อให้เกิดความเสียหายในด้านอื่นๆ ตามมาทั้งการทำลายหน้าดิน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ น้ำท่วม ฯลฯ ซึ่งหากคิดเป็นมูลค่าแล้วนับว่ามหาศาลมาก แต่กฎหมายได้ลงโทษผู้กระทำผิดเพียงเล็กน้อย ไม่คุ้มค่ากับความเสียหายที่เกิดขึ้น ยิ่งเมื่อเทียบกับความผิดอื่นๆ แล้วนับว่าบทลงโทษยังน้อยมาก จึงทำให้มีความกล้าเสี่ยงในการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้น

นโยบายและสถานการณ์ด้านป่าไม้ของประเทศที่ได้นำเสนอข้างต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปได้ในอนาคตตามบริบทที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ ทั้งนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบกับการจัดการป่าไม้ต้องทำการติดตามข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน เพื่อนำมาปรับใช้ประกอบการดำเนินงานให้สอดคล้องกับภารกิจและความรับผิดชอบได้อย่างเหมาะสม อันจะช่วยส่งเสริมให้พื้นที่ป่าไม้ของประเทศมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทุกภาคส่วน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามที่กำหนดเป้าหมายไว้

เอกสารอ้างอิง

- กรมป่าไม้. (2564). ข้อมูลสถิติกรมป่าไม้ ปี 2564. กรุงเทพฯ: ศูนย์สารสนเทศ สำนักแผนงานและสารสนเทศ
- ขวัญชัย ดวงสถาพร. (2563). แนวทางการจัดทำร่างนโยบายป่าไม้แห่งชาติ. เอกสารประกอบการประชุม คณะอนุกรรมการจัดทำร่างนโยบายป่าไม้แห่งชาติและร่างแผนแม่บทพัฒนาการป่าไม้แห่งชาติ. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้. [อัดสำเนา]
- คณะอนุกรรมการจัดทำร่างนโยบายแห่งชาติ และร่างแผนแม่บทพัฒนาการป่าไม้แห่งชาติ. (2563). นโยบายป่าไม้แห่งชาติ. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้ สำนักแผนงานและสารสนเทศ
- ดุสิต เวชกิจ. (2560). การจัดการป่าไม้ ใน ประมวลสาระชุดวิชาความรู้พื้นฐานด้านการเกษตร (เล่มที่ 1, หน้าที่ 5). นนทบุรี: สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ดุสิต เวชกิจ สุธิดา มณีอเนกคุณ อิงอร ไชยยศ และอภิษฐา เรืองเกตุ. (2566). หน้าที่ 1 ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ใน เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม (เล่มที่ 1, หน้าที่ 1). นนทบุรี: สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566-2570. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559). รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2559. กรุงเทพฯ: สำนักติดตามผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม